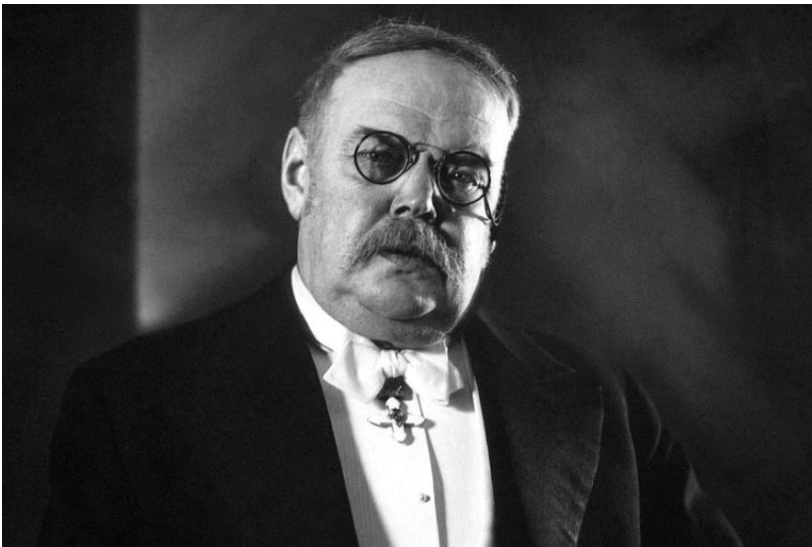

Tarp Lietuvos Respublikos šimtmečio didžiųjų garbinga vieta tenka mokslininkui, pedagogui, valstybės ir visuomenės veikėjui Mykolui Riomeriui. Tai žmogus, kuris įnešė didelį indėlį į Pirmosios Lietuvos Respublikos Konstitucijos kūrimą, konstitucinės teisės teoriją, o taip pat ir į tarptautinį Lietuvos mokslinių ryšių plėtojimą. Kaip ir prof. Levas Karsavinas, prof. Vosylius Sezemanas ir prof. Levas Vladimirovas – buvo tikras Lietuvos patriotas.

Jo protėcviai kildinami iš Saksonijos vienos kilmingiausių riterių šeimos, dar 13 a. priklausiusių Kalavijuočių Ordinui. Vienas iš jų Kryžiaus žygiuose prieš netikėlius pabaltijiečius estus, pamilo šią žemę ir čia Riomerių dinastija įleido šaknis ir įsitvirtino daugeliui šimtmečių. Giminės ainis Mykolo Pijaus Riomerio tėvas artilerijos generolas Motiejus Riomeris – jo laikotarpio Estijos valdžios, kažkuo jai neįtikęs, buvo ištremtas... į Lietuvą. Čia atvykęs greitai susigiminiavo su Lietuvos bajorija, ir ne tik susigiminiavo, bet ir atrado labai artimų interesų, kovojant prieš caro patvaldystę. Matydamas sunkią mūsų tautos negandą – caro valdininkų vergijoje, jis su didele užuojauta žvelgė į skurdžiausius mūsų tautos žmones, stengėsi, kiek galėdamas jiems padėti; taigi pasirinko kelią, kuris nebuvo būdingas nei bajorų luomui, nei besiformuojančiai dvarinkui klasei. Tokios jo nuostatos darė įtaką ir visai jo šeimai, įskaitant ir jo sūnų Mykolą.

Mykolas Pijus Riomeris gimė 1880 m. gegužės 17 d. Riomerių dvarelyje Bagdoniškyje (Kriaunų vlsč. Rokiškio raj.). Kaip tada buvo įprasta buvo mokomas namuose guvernantių. Tačiau jau nuo 10 metų jis buvo išsiųstas į Peterburgo Imperatoriškąją teisės mokyklą, kurią baigęs teisines žinias gilino Jogailos universitete bei jau pasaulinį garsą turėjusioje Paryžiaus Laisvojoje politinių mokslų mokykloje. Kaip rašė rokiškėnas Feliksas Mažeikis, asmeniškai pažinęs prof. Mykolą Riomerį ir ne kartą su juo bendravęs, perversmą jaunojo lenkų bajoro sieloje padarė susitikimas 1904 metais su rokiškėnu Juozu Petruliu, atvykusiu į

Paryžių studijuoti teisės mokslų. Jaunuoliai susidraugavo ir apie tą laikotarpį Mykolas Riomeris savo autobiografijoje rašė: „Aš maniau ir pajutau, kad Lietuva man yra daugiau negu Lenkija, kad tikroji mano Tėvynė yra kaip tik Lietuva“ (Feliksas Mažeikis. Lenkų bajoras, tarnavęs Lietuvai // Gimtinė. -2007, liep.1-31, p. 2). Revoliucingaisiais 1905 metais nusprendė savo jėgas pirmiausiai išbandyti politikoje, todėl grįžęs į Lietuvą, apsisistojo Vilniuje ir įkūrė bei redagavo pažangios tautinės krypties dienraštį „Gazeta Wilenska“, leidžiamą lenkų kalba, kėlusio lietuvių ir lenkų tautų draugystės idėjas bei lietuvius raginusio kilti, kaip ir visa to meto Vakarų Europa į tautinį išsivadavimą, ir kvietusio lenkus, gyvenančius Lietuvoje paremti brolius lietuvius jų laisvės kovoje. Caro valdžiai toks jo elgesys nepatiko ir išskėlė jam baudžiamąją bylą. Tačiau pats Mykolas Riomeris jau buvo „gerai pasikaustęs“ tesininkas ir ne taip lengva buvo rasti jo apkaltinimui argumentų. Byla buvo nutrukta stokoiant įkalčių ir buvo apsiribota tik nedidele pinigine bauda už ramybės drumstimą. Gyvendamas Vilniuje M. Riomeris artimai draugavo su dr. Jonu Basanavičiumi, entuziastingai rėmė jo įkurtą „Lietuvių mokslo draugiją“, aktyviai dalyvavo jos veikloje.

Per pirmąjį pasaulinį karą, skaitydamas save bajoru, lenkų patriotu, įstojo eiliniu į J. Pilsudskio organizuojamą legioną eiliniu kareiviu. 1917-1920 metais dirbo teisėju Lenkijoje. Sielojosi dėl generolo J. Pilsudskio išdavystės, jam okupavus Vilnių ir visą Vilniaus kraštą. Parašė J. Pilsudskiui laišką, smerkiantį jo veidmainiškai dangstomą, neva, nežinojimu, jo kariuomenės niekšybę, okupuojant Vilnių ir Vilniaus kraštą. 1920 metais grįžo į Lietuvą, nes čia trūko specialistų su aukštuoju teisiniu išsilavinimu 1920-1921 metais dirbo Kauno apygardos, o nuo 1921 m. iki 1928 metų Vyriausiojo Tribunolo teisėju. 1928 metais buvo paskirtas Valstybės Tarybos nariu, bet supratęs, kad valdant tautininkams jo demokratinės nuostatos ne visiems tinka, iš Valstybės Tarybos ramiai pasitraukė.

Mykolas Pijus Riomeris aktyviai įsitraukė į Lietuvos Aukštųjų kursų kūrimo iniciatyvinę grupę, nuo pat jų įsikūrimo, jiems tampant tai Kauno, tai Lietuvos, tai Vytauto Didžiojo (1930) universitetu, jame dėstė Teisės fakultete; kelias kadencijas: 1927-1928; ir 1933-1939 buvo VDU rektorius, 1940-1945 metais Vilniaus universiteto profesorius. Kaip VDU rektorius jis nuolat rūpinosi, kad mokslo lygis Universitete neatsiliktų nuo geriausių Europos universitetų lygmens, nuolat skatino savo kolegas to siekti. Daug pastangų ir kantrybės jam kainavo siekiant išsaugoti VDU demokratinę savivaldą, priešinant Ubiversiteto pajungimu valstybiniais reikalams.

1939 m. viduryje Vytauto Didžiojo universiteto rektoriumi buvo išrinktas prof. Stasys Šalkauskis, o nuo 1940 m. sausio 1 d. prof. M. Riomeris kartu su visu Teisės fakultetu, jo personalu ir studentais

perkeltas į Vilniaus universitetą. Ir šiame universitete jis buvo realus kandidatas į Vilniaus Universiteto rektoriaus postą. Tuokart rektoriumi tapusio prof. Mykolo Biržiškos nuomone, M. Riomeris nebuvo išrinktas tik todėl, kad ką tik Lietuvai sugražintam Vilniaus universitetui politiniais sumetimais nepanorėta rektoriaus, laikiusio save lenku (Mindaugas Maksimaitis. Prof. dr.M.Riomerio 110-osioms gimimo metinėms // Mokslas ir gyvenimas. -1990, Nr. 4, p. 18-19).

1932 metais Mykolas Pijus Riomeris buvo paskirtas Lietuvos tautiniu teisėju Hagos Tribunole šiam nagrinėjant bylą dėl Klaipėdos krašto statuso interpretavimo. Lietuva bylą laimėjo..Vėliau 1938-1939 metais, nagrinėjant Lietuvos ir Estijos bylą dėl atsiskaitymų už Panevėžio-Saldutiškio geležinkelio statybą.Kaip Lietuvos komisijos, sudarytos Klaipėdos krašto problemoms tirti ir tarptautinių teisės klausimų ekspertas dalyvavo Tautų Sąjungos tarptautinėje XIV sesijoje.Tarptautinis pripažinimas ir pagarba Lietuvai, jo Tėvynei stiprino M. Riomerio pilietinio identiteto susitapatinimą su tautiniu. Simboliška, kad nuo 1939 metų, pildydamas dokumentams anketas jis jau nurodinėjo, kad priklauso lietuvių tautai ir savo pavardę rašė lietuviškai – Riomeris (Feliksas Mažeikis. Ten pat).

1940-1944 metų raudonąją ir rudąją okupacijas M. Riomeris labai sunkiai išgyveno. Demokratiškai nusiteikęs ir visada siekęs teisingumo, nei vienam, nei kitam okupantui nesilankstė. Todėl pateko į nemalonę: sovietinės okupacijos metais nebuvo priimtas į Mokslų Akademiją, jo šeima buvo įtraukta į tremiamųjų sąrašus; o vokiečiai pynė visokias intrigas, siekdami pašalinti jį iš VU ir profesūros (F. Mažeikis. Ten pat).

Parašė knygas: „Reprezentacija ir mandatas“ (1926); „Administracinis teismas“ (1928); „Konstitucinės ir teismo teisės pasieniuose“ (1931); „Lietuvos konstitucinės teisės paskaitos (I d. 1937, 2-ojo d. 1990); „Istorinė Lietuvos sovietizacijos apžvalga ir konstitucinis jos įvertinimas“ (Vokietija, 1939, Lietuva, 1989); „Lietuva. Studija apie lietuvių tautos atgimimą (1908 lenk.k., 2006.liet.k.), neužbaigta monografija „Valstybė ir jos Konstitucija“.

Prof. Mykolas Pijus Riomeris buvo gilus konstitucinės teisės žinovas ir mokslininkas. Savo mokslinėje kūryboje jis tvirtai laikėsi nuomonės, kad valstybė gali sėkmingai funkcionuoti tik esant tvirtai tvarkai, genančiai garantuoti pagrindines piliečių teises. Jo, kaip teisininko idealas buvo – teisinė valstybė, pajėgianti užtikrinti teisėtumą, kurio viena veiksmingiausių garantijų yra griežta (tobula) administracijos organų ir valdininkų kontrolė.

Už nuopelnus Lietuvai apdovanotas Gedimino 2-jo laipsnio ordinu (1928); Vytauto Didžiojo ordinu (1933); Latvijos Trijų Žvaigždžių II laipsnio ordinu: (1936); Prancūzijos Garbės legiono ordinu (1936). Neseniai LR Seime įkurta M. Riomerio vardu pavadinta Seimo narių grupė, ketinanti gaivinti M. Riomerio atmintį ir jo pradėtus kilnius lietuvių ir lenkų tarpusavio pagarbos ir gražių santykių kūrimo darbus.

2017-03-13